

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՐԱՆԵՒՆԻՑԻՑԻՐԱՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱՐՀԸ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1865

ԹԻՒ 747

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱՌԹԻՒՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Գաղղիացուց կայսրը ամսոյ 3-15ին 1 ուշերի պաշտին մեծ սրահին մէջ ազգային օրհնոգիր ժողովոյն 1865ին նիստը սովորական հանդիսի բացառաբար Լյուս բարեպատեհ աթիւնը՝ Սորին վ. Ե. հասցնուածեան ըրած դաստիարակութեանը խաղաղասիրական է եւ բարեպատեհութիւնը բնաւ հասարակութեան վերայ :

Յիշեալ դաստիարակութեան համառոտ իմաստը միւս երեսը մեր ընթացողոցը առջև կը դնենք :

Գիտել արժան է որ սրբազան Ազգային փարիզու գեոսպանը խնդակցութեան նամակներ յաւանդած էր ժոտերու Օրդէանի եւ Բուսթիէի եպիսկոպոսաց վասն յօդուածոց գրութեան այս երկու Լյուս շնորհները հրատարակել տուած էին լրագրոց մէջ ի մասին վերջին գաղղիացութեան որ հաստատուեցաւ Գաղղիոյ եւ Իտալիոյ կառավարութեանց մէջ եւ ի մասին Պապին շրջաբերական կոնգրակին :

Յիշեալ նամակները անտեղի եւ Գաղղիոյ օրհնոց դէմ ըլլալով, Պարիզի Մոնիթօր անուն պաշտօնական լրագիրը հետեւեալ յայտարարեց :

« Լրտարին դործոց սեռուչը, ըստ հրամանի Սաբրոնի կայսեր՝ իմաց տուաւ Սորին վ. Ե. հասցնուած գեոսպանին՝ որ ի Հոմ, որդէսի իւր դանդաղը եւ գոգոցութիւնը յայտնէ քահանայապետական կառավարութեանը վասն երկու նամակաց որս Ազգային գեոսպանը յուղարկեց Օրդէանի եւ Բուսթիէի եպիսկոպոսաց եւ հրատարակել տուաւ զանոնք ըստ մէջ վասնդ այս նամակները՝ ազգաց մէջ եղած իրաւանց կանոններուն եւ գաղղիացուց հասարակաց իրաւանց հակառակ են » :

Կերևի թէ Պապին գեոսպանը շուտով իմացաւ իւր անտեղի ընթացքը եւ իւր սխալը, քանզի աղերսամատոյց եղաւ եւ թոյլտուութիւն ընդունելով Սաբրոնի կայսեր ներկայանալու, իւր խորին ցար յայտնեց Սորին վ. Ե. հասցնուածեանը՝ եպիսկոպոսաց յուղարկած իւր նամակներուն հրատարակութեան վերայ, խոստովանելով թէ ամենին դիտաւորութիւն

չունէր խոտորելու ազգաց մէջ եղած իրաւանց կանոններէն : Սաբրոնի կայսրը բազում սիրով ընկալաւ Պապին գեոսպանին այս յայտարարութիւնը :

Անցեալները ձայն մի տարածուեցաւ անգղիական լրագրոց միջոցաւ, թէ Սաբրոնի կայսրը Սաբրոնի խոտորելու կայսրը՝ ի փոխարէն նպաստից զոր դաղղիացի զօրքը մատուցին Սաբրոնի նոր կայսերութեան հաստատութեան, կը նմալէ եւ թող կուտայ Գաղղիոյ տէրութեանը զնահանգները Սոնորա, Սինալա, Տոնանիօ, եւ ստորին Բալթիփոնիա, որոնք Սաբրոնի երկիրներ են : Սակայն Պարիզի Բաթիլ լրագիրը հաստատուն կերպիւ կը ծանուցանէ թէ այս լուրը բոլորովն անհիմն է սուտ է :

Անգղիոյ բարձրագոյն քաղաքացիական պալատ, վեհապետութեանը փոխանորդութեամբ ըրած դաստիարակութեան վրայօք մեծ դժգոհութիւն կը ցուցնեն անգղիական օրագիրները, յատկապէս թէ ամենին սեղծութիւն մի շտաբ քաղաքական ծանրակշիւ խնդրոց վրայօք :

Գահախոսութիւնը բան մի չխօսիր, կը ըսեն, ի Էնքաշար դատին արուեստաւորաց աղետակ կացութեանը վրայօք : նմանապէս խօսք մի չըսէր երեսփոխանական ընտրութեան օրհնոց բարեկարգութեան վրայօք, եւ այս բանը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց շատերուն :

Կը յայտնուին թէ պատմութեան մէջ, այս բարձրագոյն պիտի յիշուի անգործ բարձրագոյն անսուամբ թէպէտեւ իւր առաջին նիստէն սկսեալ քաղաքական ժողովրդի դժգոհութիւն պատահեցան : Օրրոտարը հասարակ իւր օրովը Իտալիոյ թագաւորութիւնը ծնաւ յոտաշարուն եւ հաստատուեցաւ : Սաբրոնի կայսերութիւնը չիմեցաւ : Տարիներէ տէրութիւնը ի մասսան բաժնուեցաւ Բուսթիէի եւ Լյուսիոյ միացեալ զօրութեամբ, եւ Լյուսիոյ մէջ մեծ ու ստիպակ պատերազմի բացուեցաւ որ կը սկսէ մինչեւ յայտարարութիւնը ժողովուրդը կը ցուցնէ անձայն որ թագուհին չունէր անձամբ բանալ զըստմանները, թէպէտեւ արդէն երեք տարի եղաւ բարձրագոյն Լյուսիոյ իշխանին մտնելը :

Ահա այս օրինակ են անգղիական օրագրութեանց կարծիքը եւ դաղղիացիները վեհապետութեանը հասցնուածեանը վրայօք :

Մեծին Բրիտանիոյ բարձրագոյն երկու խորհրդ, գանդներն եւ իրենց հաւանութիւնը տունն առաջարկեալու զերձին, սր պիտի մատուցուի թագուհիւն ի պատասխանի իւր դաստիարակութեանը :

Լյուս Տէրպի կը մեղադրէ եւ կը պատարակէ Լյուսիոյ թագաւորական ընթացքը ընդդէմ Անգղիոյ իսկ լրտար Տէրպի Սաբրոնի անտեղի լրագրութեան այս զրգուցիլները ճանաչելով, ապահովութիւն կուտայ թէ անգղիական կառավարութիւնը հաստատամտութեամբ պիտի մերժէ սրեւէ անիրաւ պահանջումը, առանց խոտորելու անաչառ չեղքութեան շարժէն :

Անցեալները Իտալիոյ օգոստոսիական թագաւորը մեծ պարահանդէս մի տուաւ Սորին վ. Ե. բաց սեղանական պաշտօնատարներէն շատերը, քաղաքական խորհուրդը (քոնսէյլ մինիստրալ) եւ ուրիշ գլխաւոր անձինք սմանք թագաւորական հրահրելու չընդունելէն ի զատ, կը բարկ մի մասնակից եղան կառավարութեան դէմ այս աթիւն եղած հրատարակական անարժան յայտարարութեանցը եւ չուղեցին դործակից ըլլալ այս անկարգութեանց շուտով զգուցելու մասնորոյ Սորին վ. Ե. հասցնուածեանը մեծապէս դժուարելով այս բանին վերայ, դարձահանգստի հետեւեալ օրը ճամբայ ելաւ եւ իտալիոյ զինաց, ուր կառավարութեան անգամներն եւ չուղեցան երթալու :

Իտալիոյ մէջ մի իրարմէն խմբանուէր թագաւորը շեղմանապէս սիրով եւ ցնձալի աղակերպով ընդունուեցաւ, բայց Սորին վ. Ե. ժողովուրդը ցաւելով մեծապէս, որ խոսկայոյդ անձանց փորձիլ բարձրութիւն մի կարող եղան Սորին վ. Ե. հասցնուածեան սիրտը վշտացնել, փութացաւ աղերսական ուղերձ մի յուղարկելու ի իտալիոյց եւ խոսարհաբար ներդուրութիւն ինքեւ իւր անկարգութեանցը վերայ, իրեն վաղեմի հաւատարմութիւնը եւ անմեղութիւնը յայտնեց իւր ամենասիրելի վեհապետին : Լյուս ամենայնիւ Իտալիոյ թագաւորը արդէն իտալիոյ մէջ հաստատուց իւր պաշտօնական բնակու-

ՔՐԱՆԵՒՆԻՑԻՑԻՐԱՐԻ ՏԱՐԻ

ԲԱՐՈՇԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ(1) ՏՂԱՅՈՑ ԶԱՄԱՐ

Թէպէտեւ Տիմոս Երուսաղիմի օր մը իր եւ իր դրացիներուն տղարը հետն ասած պարտազրգեանց : Հոն իր մեղքներուն մէջ ազգային փոխակ մը ունէր, որուն մէջ կը տեսնուէին մեղքաց պարտն բոլոր աշխատութիւնները : Ինչ հետաքրքրական անտարան էր, ամենք ծաղիկներէն կը զանապեղ իրենց ոտքերուն մէջ մեծ քանակներ րուած : Ուրիշները դրանք առջև անոնց կը սպասէին, այլ իրենց փոքրիկ խոցերը կը շինէին, եւ դարձեալ ամենք մկր կը բերէին ու անոնց մէջ կը շնորհակցէին : Իսկ մկր՝ որուն կը բերէր թէ միւսերը կը ծառայէին, ու ասոր համար թագուհի կը կոչուէր, այս պղծիկ խոցերուն մկրուն մէջ գրաւ իր հաւկիթները : որոնցմէ ժամանակին օրիշ մեղքներ պիտի ելնէին : Մէկ խոսքով ամեն մկր իր աշխատութիւնը ունէր, եւ ոչ մկր դատարկ կը մնար : Տղայոց արարտութիւնը անպատմելի էր երբ Երուսաղիմ այս ամենը ցուցուց անոնց ու նկարագրութիւնը բրաւ :

Հոս տղարս, ըստ անոնց Տիմոս, կը նար այս փորձիկ միջամտելին ստիպել թէ ինչ գեղեցիկ բան է կարգադրութիւնը, եւ օրհնելի տակ եղած կենաց ընթացքը :

(1) Այս յօդուածը իշտակիլի Հայոց դպրատան վարձպետ պատուելի պարոն վ. Մաղաթիան յունարեան քարգմանելով յուղարկած է մեզ ի հրատարակել :

ինչ կը կարծէր որ պիտի ըլլար, թէ որ այս մեղքներէն ամեն մէկը ուղածը կարենար ընելու, եւ իրեն որոշուած մասնաւոր աշխատութիւնը չունենար : Անտեղք ամեն մկր միայն իր անձին համար պիտի չօգտար եւ ամեն քր իրեն պէտք եղածին չար մկր պիտի չստար : Իսկ պղծիկ մեղքները ու ծերերը, որոնք չէին կրնար մկր հաւատել, անթօթութեան պիտի մեռնէին : Ինչպէս նաեւ այն ամենք, երբ ծնւող գար, վասնդ իրենց հարկաւոր պիտոյքը պիտի չուենային :

Անոնք ամենք նախախնամեց Ստուած գեղեցիկ օրհնորութեանը, որուն մէջ դրաւ զիրենք ասանց իրենց դիտութեանը, ու կը տեսնէր թէ ինչ կարող ու հանգըստութիւն կը զարկէ վեհապետին մէջ : Այս կիրակիս, տղարս պէտք է որ մարդիկ ալ հետեւին, թէ որ իրենց երջանկութիւնը կը զեն : Բայց, տղարս, չարտեսակեց ծերունին, զձեզ երջանիկ ընելու համար անանկ գործեր ալ կան, որ բնութեան հասարակաց օրինացը մէջ կանոնաւորուած չէ : վասնդ անանկ գործեր կը զարմունն որոնց համար մկր չարտարի զմկր, եւ անոնք մեր ազատ կամբէն միայն կարսում ունին : Որչափ հարկաւոր է ձեզ մարդոց օգնութիւնը, խրատը ու բարեկամութիւնը, նոյնչափ ձերին ալ անոնց հարկաւոր է : Թէ որ տեսնեն որ յօտարութիւն ունիր ձեր ձեռքն կը օգնութիւնը անոնց ընելու : Եթէ ցուցնէր անոնց այն վասնդ որ հետի կենան, կամ երբ խորհուրդ տար թէ ինչպէս կարգադրել պէտք են այս կամայն դործը : Եթէ վերջապէս տեսնեն անոնք ալ որ ձեզի հետ կենցաղաւորութեան մէջ համութիւն կը զորեն, վասնդ տղաւորական

էք, մարդասէր, յօժար, անոնք ալ բոլոր սրտով պիտի փոխարինեն ձեր ըրածները շատ անգամ ալ եւ աւելի :

Այս բանը անոնց յայտնի ցուցնելու համար եւ ոչ մէկ պարագայի մէջ պէտք է ձեզ ծուլանալ կամ անհոգութիւն ընել, վասնդ շատ անգամ ամենապղծիկ դործն ալ բուսական է : օրինակի համար բարեկամական ողջունաւորութիւն, անոնց նայեցուած, այցելութիւն կամ բարեկամական ցոյց մի շատ անգամ բուսական է մաղղաց հաճութիւնը գրաւելու : Իբրեւ կանոն ունիցիք ձեզ, տղարս պատեն մարդիկ սիրելու սրտը ձեր բոլորակն են, ու չէ յարեք սրտի կարելի է գոչ ընէր զանոնք : Երբ մկր անձեք որ ձեր օգնութեանը կը կարտար, իբր ձեր անձին սեղեցիք, եւ այն տեսն ընէք : Ինչ պիտի սպասի ասորմէ, եթէ նոյն մարդը եւ ինքնա ըլլայի : Եւ ինչպէս որ կը ցանկապ որ անիկա ձեզ ընէ, դուք ալ անոր անանկ բրիք :

Տղարս, կան մարդիկ որ իրենց ծուլութեան յօժարութիւն չունին ուրիշ մարդոց ծառայելու, ուրիշներն ալ նախանձն : Բէ, նախանձը գեշ պահասութիւն մի : Կը զորտեսնին անմիտ մարդիկ, որոնք սովորութիւն ըրած են իրենց ունեցածովը գոչ չըլլալ : վասնորոց կը զգոհնէր կը տեսնեն կամ ըսեն թէ այլ իրենց պէս կամ իրենց մէ աւելի երջանիկ են, կամ երբ ըսն թէ մկր կը զորտեսնին, կը զորտեսնին : Այս պղծ կը զարմանալ համար եղած վիշտը, նախանձ կը զորտեսնին : Բայց պէտք է դիտարկել ի նախանձութիւն մեզ անոն տեղ տուել են : վասնդ չուղելով որ ուրիշները երջանկանան, ոչ օգնել կուղեն

Թիւնը . և օտար տէրութեանց ղեկավարաց իմաց արուեստ , որ այսուհետև Ֆիորենցիան է թաղաւորանիստ մայրաքաղաքը , ըստ դաշնագրութեան , և այն տեղ պիտի ընդունին զիբենք :

Լաուէնպուրիի գրքութեան Բրուսիոյ հետ միաւորութիւնը , ըստ երևմանց , մօտերս 'ի դործ պիտի դրուի . և Ալեքսանդր-Սուլթանի գրքութեանն ըրէ՝ որ և է կերպիւ Բրուսիոյ իշխանութեան արդեցութենէն ներքեւ պիտի մնան , թէպէտև ըստ երևութիւն անկախ եղած ըլլան : Ըստ հասարակաց կարծեաց , յիշեալ գրքութեանց դործքերը այսպիսի վարձան մի պիտի ունենան շուտ կամ ուշ , եթէ Մոլդուչի և Պաշտիոյ կողմանէ հզօր ընդդիմութիւն մի չըլլայ :

Միջոցին հասած վերջին լուրերը կրճանուցանեն թէ Հիւսիսայնոց ու Հարաւայնոց մէջ հաշուութեան համար եղած բանախօսութիւնները չյաջողեցան : Հիւսիսային հասարակագետութիւնը , որ այժմ յաղճող ու սքըստօրէ յառաջ երթալու վերայ է , կը պահանջէ նախ՝ որ գերիները բոլորովին ազատ ըլլան , երկրորդ՝ Հարաւային վիճակները կատարելապէս զաւարտին Հիւսիսային կառավարութեանը հետ , ինչպէս որ էին յառաջագոյն . երրորդ՝ Հարաւայնոց կողմանէ՝ պատերազմին համար եղած փոխառութիւնները չընդունուին . չորրորդ՝ Հարաւային զօրքը ինչոց զէնքովը և պատերազմական պաշարներովը անձնատուր ըլլան . հինգերորդ՝ իրազուրկութեան համար բանախօսութիւններ եղած միջոցին թշնամութեան դործքերը ամենևին չզարգարին :

Յայտնի է որ Հարաւային վիճակաց կառավարութիւնը այս պայմանները չէր կրնար ընդունել որոց մէջ ամենևին զիջում մի չկայ :

Ամերիկայի պատերազմը , ըստ հասարակաց կարծեաց , թէպէտև իւր վախճանին կը մօտենայ . սակայն անհաւանական չէ նաև որ տարի մի կամ երկու տարի դիմանայ . վասնզի կը հաստատեն թէ Հարաւայինք տակաւին շատ միջոցներ ունին դէմ դնելու , և միտք չէ փորձելու հետեւին , որ Հարաւային կառավարութեան նախագահն է , կուգէ վերջին շաբաթը շաբաթներու ընթացքով . և ինքըն լամբնին զիջում մի ընել չուզեր , այլ կաշխատի բոլորովին ջնջել Հարաւայնոց ազդեցութիւնը և բռնի պարտադրել զանոնք 'ի հնազանդութիւն Հիւսիսային կառավարութեան : Ըստ բանը գիտնալով , Հարաւայինք ևս մինչև իրենց արեան վերջին կաթիլը պիտի սրտերազմին :

Ահաւասիկ Արաբիոն Երրորդին դահախօսութեան գլխաւոր մասունքը , զորս խոստացանք մեր ընթերցողաց առջև դնել :

անոնց և ոչ բարի խորհուրդ տալ : Բայց ինչ կը շահին այս յիմար մարդիկները : Գժգոհութիւն միայն : Եթէ խնամ ըլլային պիտի ուրախանային իրենց կարգաւ կիցներուն երջանութեանը վրայ : Արեմն հետի կեցիք նախանձու դէշ ախտէն , և ընդհակառակը ուրախացէք որիչ մարդոց երջանութեանը վրայ , ու ցաւեցէք անոնց դժբաղդութեանը վրայ : Լալ ընդ լացողս , խընդալ ընդ խնդաղողս : Հետի կեցիք , տղաքս , նաև բարկութեան ակտէն : Ատիկա դէշ հիւանդութիւն մի է հողոյ , որ անպատճառ թշուառութեան մէջ կը նկղմէն թիւթկայ եղողը . վասնզի բարկութիւնը տեսակ մի կատարութիւն է , և անանկ դործեր ընել կուտայ , որ յետոյ չարաչար կը զգըմանք : Աստուութեանց մէջ կարգացած և՛ անասնի մարդիկ , որոնք իրենց բարկութեանը պատճառաւ մարդասպան եղան ու մեռան կախաղանին վրայ :

Տեսած էք կրքէք բարկացած մարդ : Ինչպէս այլոյ լած է դէմը . ինչպէս կայծ կը թափէ աչքերը , ինչպէս կը կորկոբայ բերանը , ինչպէս կատարութեանն և ոչ խօսելու , կարողութիւն ունի : Եւ իր այս արտաքին երևութիւն չիբենար իր ներքին խռովութիւնը : Ա՛հ յիբուսի , բարկութիւնը սարսափելի կերք մէ է :

Այս մարդիկ են նաև սպիտակամորթը , այսինքն անոնք՝ որ կը մտնան իրենց ընդունած բարկքը , կամ նոյն իրենց բարեբարներուն վնասել կուզեն : Այսպիսի մարդոց ընթացքը կ'ապացուցանէ թէ արժանի չեն մարդոյ մի հետ լինիբանալու . վասնզի կթէ չեն ուղեր արիք ընել անոր , որմէ իրենք առօջ բարիք ստացան ,

Յարգոյ Սինկիղտուք և յարգոյ ազգային երեսփոխանք .

Չեր վերջին դումարման ժամանակը կը յուսայի , վեհագետական ժողովոյ մի միջոցաւ կարգադրելու ըրուիոյ սպանալից դժուարութիւնները . բայց դործքերը ուրիշ կերպ անօրինակեցան : Կը ցաւիմ այս բանին վերայ . վասնզի թէպէտև սուրբ բազմիցս կը կորէ պենդիները բայց չընծեր դանոնք՝ ուստի տեղական խաղաղութեան մի միակ հիմը՝ ժողովրդոց ճշմարիտ օգտիցը հող տանիլն է համաձայնութեամբ վեհագետաց :

Պալլաիկի ծովեղերաց վերայ պատահած պատերազմին մէջ , իմ կառավարութիւնս՝ որ համակրութիւն ունի հանրամարտի համար և բարի կամեցողութիւն Գերմանիոյ համար , հարկ համարեցաւ անաչառ չէզոքութիւն մի պահել : Բայց երբոր հրաւիրուեցաւ իւր կարծիքը յայտնել խորհրդակցութեան մը մէջ , փութացաւ ազգայնութեանց սկզբունքը պաշտպանել , ինչպէս նաև ժողովրդոց իրաւունքը , զոր ունին խորհրդակցից ըլլալու իրենց համար որոշուելու կառավարութեան վրայօք :

Եւրոպիոյ հարաւային կողմը մեր ներդրութիւնը պէտք էր աւելի ուժով տեսնուիլ , քանզի ուղեցի կարելի ընել բժուարին խնդրոյ մի լուծումը : Ապտեմբերի գաշտագրութիւնը այս առաջնախաւան խնդիրը լուծեց երկու մեծ սկզբունք նուիրագործելով , որոնք են Խաւովոյ նոր թաղաւորութեան հաստատութիւնը և քահանայապետական դահլին անկախութիւնը :

Մէքսիկոյի մէջ կայսերական նոր աթոռը երթալով կը հաստատուի , երկիրը կը ճանաչարտի , իւր անհամար օգտակար միջոցները կարգի նաւարդին , և այս ամեն բարիքը մեր զինուորաց քաջութեան պտուղն է , ինչպէս նաև Մէքսիկոյի ժողովրդեան խոհեմութեանը և իւր վեհագետին խելացիութեանը ու դործունէութեանը արգասիքը կը համարուին :

Պարսի մէջ մեր նաւատորմի միաբանութեամբ Անգլիոյ , Հոլանդիոյ և Ամերիկոյ Միացեալ Ազգաց Նաւատորմիցը , նոր ապացոյց մի տուած ծառայութեանցը , զորս կրնայ և զիտէ ընել : Այնտեղ ունեցած մեր երկիրներուն ապահովութիւնը շիտից , և յայտնի ըրաւ թէ Արապ յեղեր ոմանք տակաւին չեն ճանաչեր ամենևին թէ մեր հզօր կարողութիւնը և թէ մեր բարի դիտաւորութիւնները իրենց նկատմամբ . : : :

Թէպէտև տեղական դժուարութիւնները և եղանակին խտուղիւնը մեծ արդեւքներ էին , այսու ամենայնիւ մեր զօրաբանակը՝ յաջողակութեամբ առաջնորդուելով , շուտով զգուցեց ըստստուութիւնը : Արեմն մեր շահատակութիւնները դրեթէ լմրն .

ցած են , ու գաղղիացի ցամաքի զօրքը Չինաստանէն մեկնեցան , և մեր նաւատորմիցը բաւական է Բոնչինչինի մէջ ունեցած մեր հաստատութիւնները պահպանելու : Ամերիկէի մեր զօրաբանակին թիւը պիտի նուազի . Հասով մէջ եղած գաղղիացի տահապան զօրքը քիչ ժամանակէն պիտի վերադառնան իրենց հայրենիքը : Աստի պատերազմին տաճարը դոցեղով , կրնամք պարծանօք դրել յաղթական նոր կամարի մը վերայ , « Ի փառս գաղղիացի զօրաբանակին վասն յաղթութեանց զորս ըրաւ Եւրոպիոյ մէջ , Ասիոյ մէջ , և Ամերիկէի ու Ամերիկայի մէջ » :

Յետ այսորիկ հանգիստ սրախ խաղաղութեան գործոց վրայք հող տանիլք : Չեր այս նիստին միջոցը պիտի գործածուի հետազօտելու և գտնելու ժողովրդեան բարոյական և նիւթական բարեկեցութիւնը աւելցնելու կերպերը , որքէ օգտակար կամ ճշմարիտ դաղափար մի ապահով պէտք է ըլլալ թէ պիտի ընդունուի ինձմէ և ձեր հաւանութիւնը պիտի ստանայ :

Արօնը և հասարակաց կրթութիւնը իմ յատուկ խնամօքս ենթակայ են միշտ . Ամն կրօնները հասարակ պաշտպանութիւն կը ղուսնին օրինաց առջև . կաթոլիկ կղերը օրինաւոր ազդեցութիւն մի կը բանցնէ նաև իւր հոգևոր պաշտամանէ դուրս : Հասարակաց կրթութեան վերայ եղած օրինաց շնորհիւր աղայոց դաստիարակութեանը գործակցից կը ըլլայ . ընտրութեան օրինաց զօրութեամբ կրնայ մանել անբութեան խորհրդատու ժողովոց մէջ . և Արեւիկապիտան անդամ կրնայ ըլլայ Սահմանադրութեան անօրէնութեամբը : Ասկայն որչափ աւելի կը յարգեմք և կը պատուեմք զկղերը , ակնունիք թէ այնչափ աւելի ակնածութիւն պիտի ունենայ տէրութեան հիմնական օրինաց վերայ : Իմ պարտքս է անխառն պահել քաղաքական իշխանութեան իրաւունքը , զորս սուրբ Առաքիչի ժամանակէ հետէ ոչ ոք վեհագետ անպաշտպան չթողոյց :

Հասարակաց կրթութեան զարգացման վերայ արժան է որ հոգ տանիք բազում խնամք . վասնզի հանրական քուէարկութեամբ կառավարուող երկրի մը մէջ , իւր բանչիւր քաղաքացի պէտք է որ կարգաւ և գրեւ գիտնայ . ուստի տարրական ուսմունքը ևս քան զէս տարածելու համար օրինաց առաջարկութիւն մի պիտի ներկայացուի ձեզ :

Օտար զանազան տէրութեանց հետ սիրով եմք . և յայնժամ միայն Պաղղիոյ ձայնին ակնաջ կախել կուտամք , երբոր իրաւունքը և արդարութիւնը կը պարտադրեն զմեզ : Իսկ 'ի մասին ներքին գործոց , աշխատիք միշտ պաշտպանելու կրօնական դաղափարները , բայց առանց ամենափոքր մասամբ թող տալու քաղաքական իշխանութեան իրաւունքները :

Ինչպէս բազմանք պիտի ունենան ուրիշ մարդոց ազգիկութիւն ընել , որմէ բարիք մի չընդունեցին :

Այս տեսակ մարդիկ խիստ խեղճ կը ըլլան . վասնզի կթէ յանկարծ ցուցնեն թէ սրջափ վատ կերպով փոխարինեցին իրենց ընդունած ծառայութիւնները . և ոչ մէկը այնուհետև յօժարութիւն կուսենայ բանի մը մէջ անոնց օգտակար ըլլալ : Հետաքրքր ապիբանալն ան մարդ կը գաղբի իբրև վնասակար հրէշ , և իր կըրքսածին չափ անոր հաղորդակցութեան կը կախի :

Ըսէք ինձ , օրինակի համար , կրնա՞ք սիրել այն մարդը , որուն պատմութիւնը պիտի ըսեմ ձեզ հիմա . որ Հինկել կը իշտուէր :

Այս ըսած մարդս վաճառական էր . շատ տոպի վատը կը իր յուսով նաւը մտաւ Սմերկիա հետաւոր երկիրը երթալու . որ ինչ յառաջ գտնուած էր : Գևա այն ժամանակ այս երկիրս բնակիչները վայրենի էին , ու վայրի անասուններու պէս լանտառներու մէջ կը բնակէին : Իր ճամբորդութիւնը յաջող էր . բայց հապիւ թէ Սմերկիայի ծովեղերը ներսն ածու հասան , յանկարծ սաստիկ մրրիկ եղաւ , որ նաւը ժայռերուն զարնելով խորտակեց , և անոնք որ մեծ դժուարութեամբ ծովեղերը հասան մը վայրենիներէն սպանուեցան : Միայն Հինկել յաջողեցաւ մտաւորապէս անուրաք փախչիլ ու հոն թուրեւ մէջ յաւատարմութեամբ , յուսահատաբար կամանօրութեանն մեռնելու սղախի կամ վայրենիներէն ըստպանուելու :

Հոն չընջին մի լեկ : Վայրենի աղճիկ մը թուրի .

բուն վրայն յատկելով տեսաւ զիբքը հոն ու կանգ առաւ : Բայց փոխանակ մտաւեղա բարեկամական ձեւով չէր նշան ըրաւ որ իր կեանքն զայ : Բնտի անոր հետեւեցաւ , որ զինքը սլոնիկ խրճի մը մէջ տարաւ , քաջալերեց որ չլխանայ . տեսակ տեսակ պտուղներ բերաւ առջև որ անօթութիւնը յագեցնէ , ու շուրի ատուակ ցուցոյց որ ծարաւը անցընէ : Սկից զատ հուստարմութեամբ կը պահէր զինքը , և մարդասիրաբար արթուն կը հանգը որ ամենափոքր վնաս մի անգամ չհասնի անոր :

Այսպէս ուրեմն բաւական ժամանակ ապրեցան , միշտ իրենց սէրը աւելնալով , մինչև զինքը իրեն կ'ընաւ : Իրենց ստանձին ըզու հնարեցին , որով մտքերն իրարու կը հասկնային , և այս կերպով Հինկել իր փոքր յին պատմեց (այսպէս կը կոչուէր վայրենի աղճիկը) իր հայրենեացը վրայօք թէ ինչ մեծ տարբերութիւն կայ այն քաղաքին և իրենց բնակած անաստուն մէջ տեղը , ինչպէս հոյակապ տուներ ունին հոն , կաւքերով կը սղաղտընին , փառաւոր լաթեր կը հարկնեն և այլն , և այլն : Թէ որ քեզի հետ հոն ըլլայի կըսէր , ինչպէս երջանիկ պիտի ընէի զքեզ :

Աստի բարեխիտ աղճիկը շատ հիւ ուրախութեան կուտար , ու զէպի ծովեղերը կը վազէր . որ արդեօք նաև մի կը թանկէ՞ որ զիրենք Եւրոպա փոխադրէ :

Վերջապէս օր մի վաղեց կեաւ Հինկելին , տեսաւ բերիկ թէ նաև մի կ'երեւի : Եւ այն միջոցին նաև ալ հասնելով երկուքն ալ առաւ ու բերաւ զիրենք տնանկ կղզի մի . որ մարդիկ վաճառատեղը դրուած կը ծախ

Դուրե՛նցի Ի Լ Տիբիթթօ լրագրոյն Յունուարի 19-31 թուոյն մէջ Տեռեհեալ յօդուածը կը կարգամք զոր Վաթմանիայէն կը գրեն :

«Սօտ օրերս վիճարանութեան և քննութեան ներքև պիտի դառնայ Գործիչ տ'Արիզի կոչուած տեղանիս սուջև այնպիսի դատ մի՛ որ մարդոց ձեռքով գործուած ամենատակաւի եղևութեան մը կը վերաբերի , և որուն ինչ անուն ապ չարիք ըլլայ ոչ որ դիտէ , և բոր այս եղևութիւնը երկու կրօնաւորաց ձեռք դործուած է :

«Մշակութիւն համարու պատմութիւնը յիշեալ տիրալի կը կոչուեն , որ Մէսիսիայի նախնային մէջ պատահեցաւ :

«Երկու քահանայ վանքը տարին ծաղկահասակ ազնիւ մի , զոր յըրթեան վիճակի մէջ զրոծ էին և տակնու վրայ ու ահարկ կը կոչուէին թէ ինչ կերպիւ անհետ ընեն զնա որպէսզի գործը չյայտնուի :

«Անհետ ընելու կերպը շատով գտնուեցաւ . այսինքն դաշտապետ վանքը տարին և սպաննեցին յիշեալ խեղճ աղջիկը , և անոր մարմինը կեղեցւոյն գերեզմանատունը լծեցնելով , այնուհետ մեռելի մը անուկը չարակցիցի և մէջի դիակը որիչ անտուկի մը մէջ կը զրկու գիտնիցն հետ միտեղ վանքիցիցին , և անջնքին մէջ գրին իրենց սպաննած աղջկան դիակը . յետոյ փութացին իւրարան չիւրքը իւր խօսքը կը թարգ . սակաւով ըլլալով թէ մէկը չտեսաւ զիքներ , Բայց վանքին քահանաներէն մէկը քեռորդի մը ունի , որ գինուորացիութենէ փախչելով եկեր վանքը սպաններ կը . ո ստի այս քահանայն միւս միտարաններէն գաղտուկ իւր քեռորդին պահած էր նոյն գերեզմանատան մէջ : Այս խեղճ իրիտասարդը նոյն գիշերը արտաքոյ կորգի ծայն և չուկ մի լսելով վախուս մտելի անտուկներուն մէջ տեղը պահուած կը . ուսկից անհաստես եղաւ երկու քահանայից սոսկալի ե զանազործութեանցը :

«Տեսեալ օրը՝ այս երկրասարդը չկրնար չամբերել , գերեզմանատունէն ելաւ ու տեղական իշխանութեանը ներկայանալով ամեն բան յայտնեց : Սրբաբունութեան ատենը յիշեալ կեղեցւորները խիցոյն ձեռք ձգեց , որոնք Մէսիսիայի դատարանէն ի մահ դատապարտուցան : Յայց Լա Քարթիէ ար Վասապիօնէ կոչուած բարձրագոյն ատենը , այս փճիւր ջնջեց և դատը նոր քննութեանց ներքև ձգեց :

Վրացացի գլխաւոր փոզոցները Տեռեհեալ կազով կը լուսաւորուի ի մեծ ուրախութիւն սրտի բոլոր բնակչաց . որոնք սկսան ճանաչել այս օգտակար հաստատութեան մեծամեծ բարիքը . մանաւանդ ձմեռ գիշերները , որ առաջաց անձրևոտ և տղմուտ ծամանակը լայտեղներով անկամ գոռարին էր դուրս ելել , այժմ կազին պայծառ լուսաւորութեամբը առանց լայտերի ամեն մարդ երթեկեկութիւն կընէ ամենայն ապահովութեամբ :

ուելին ինչպէս որ մեք կովքերը կը ծախեն , Այնատեն անարգ շահարկներ շինելու մտածելով թէ իր ձող բորդութեանը մէջ բան մը չէր վատարկած և թէ տակի աղքատ կը զատնայ իր հայրենիքը , սիրտը կը խռովէր :

Վերջապէս անանթարար միտքը բուր իբրև աղախին ծոխել բարեկիրտ Երկրոն , որպէսզի քիչ մը դրամ ձեռք բերէ : Գեղըք անոր ծնկունները ինկաւ , կուրար , կ'աղաչէր բայց ի զուր . ամարկին սիրտը անողբելի կը : Անգործ , ըսաւ վերջապէս մտածելով յի եմ , ու գոնէ քու զակիզ համար դու թ ունեցիր : Իսկ չարագործը ինչ պատասխանեց : — Կըլեմ , ըսաւ վաճառակորին , որուն պիտի ծոխէր զինքը , յի եմ կըսէ , ուստի քսան թալու ևս տղան համար կը պահանջեմ որ մտերս պիտի ծնանի : Վաճառակորնը հանց ստակը առաւ ու զագանարարոյն անվախ պահեցաւ :

Հոս ըսեց ձերունին Տիմոս , ու տղարը ի գործ շարժեալ արտասուալից աչքերով անձայն նիտային :

Վերջապէս տղարս , հարցոյց ձերունին . կուգէ՛ր շինելու ձեզ բարեկամ ունեւալ : Ի՞նչ կը չարացնեն , և ո՞վ իր անձին թշուառութիւնը կուգէ : Անորդ և վատ մարկի կն ասերախոսները . որ չար կարելի է ջանացէք հետ կենալ այս նորկալի սխալն . վամոյի ձեր բողոր կը ջանակութիւնը չորսդի ու սիրոյ կախում ունի , զոր մարկի որոյց հետ կը կենանցիք պիտի ունենան ձեր վրայ . . . :

Յունական բարգմանութիւն
Վ. Մաղարիայ Յարութիւնեան :

Երբոր Իգլիբի մեծ և փոքրիկ բոլոր փոզոցները լուսաւորուելու ըլլան , ինչպէս կը յուսամք թէ շատ չանցած պիտի ըլլան , տարակոյս չկայ թէ արտաքոյ կարգի պայծառութիւն մի պիտի ստանայ մեր քաղաքը :

Ստոյգ է որ մեր փոզոցներուն սալայտակարգ վիճակը շատ խղճալի է և ընդհանուր նորոգութեան կարօտ է . սակայն յոյս ունիմք թէ քիչ ժամանակուան մէջ քաղաքին այս կարօտութիւնն ալ պիտի լցուի մեր ընդհանուր կատարելի վեմամասլ Սիալիս փաշային շնորհիւ . վասնզե կը ըլլեմք թէ եւրոպական ընկերութիւն մի կատարելի Իգլիբի փոզոցներուն բոլոր սալայտակարգը (գաւազար) ի Տիմանց նորոգելու և հաստատուն կերպիւ շինելու . բայց տակաւին այս գործոյն պայմանները կարգաւորուած ու որոշուած չեն :

Պրուսելի Լինտէբանտան Պէլթ օրագրութեան մէջ Տեռեհեալ յօդուածը հրատարակուած է :

«Կերեկի թէ օսմանեան կատարութիւնը հաստատմանութեամբ կաշխատի քաղաքսկան բարեկարգութիւններ ընելու և իւր ունեցած օրինադրութիւնները բարորդելու : Յայտնի է որ օտարակիցացի համար թուրք քաղաքները շատ ժամանակէ ի վեր զուր տեղը կը վախճուի և կը պահանջուի եւրոպական դեպքաններէն : Այժմ կը կըրեն մեզ ի Վ. Պրուսի , թէ Բարձրագոյն Պարս կաշխատի նոր օրէնք մի հաստատելու . որուն զորութեամբը անխտիր ամեն օտարակիցները կարող պիտի ըլլան անչարտ ստացաւոց տէր ըլլալու միջնոյն իրաւամբ զոր ունին օսմանեան հպատակները : Արեւն թէ այս կարգաւորութիւնը բոլորովն օսմանեան կատարութեան կողմանէ մտածուեր ու առաջարկուեր է» :

Ա Ր Շ Ա Յ Ս

Ղոստանդնուպոլսոյ Սեղու հանդէսը , իւր թուոյն մէջ որ ՚ի 30 Յունուարի , յիշեալ մայրաքաղաքին ազգային ելեմտից ձախորդ վիճակին վրայ իրար յօդուած մի հրատարակած է . ուսկից Տեռեհեալ ծանրակշիւ կտորը կը բացուի , որ անհաստատի կերեկի մեզ .

«Զըմոռնանք ըսելու նաև թէ ազգային ելեմտից վիճակին խնդարմանը մեծապէս օժանդակեց արդի Վրացացական ժողովին մէկ քանի տնօրէնութիւնները . որոցմէ մէկն է Պատրիարքարանի դիւանատան պաշտօնէից ամսականներուն ծախքը տարին 60,000 զուրուշ յանկարծ անցուելու : Կախորդ Վրացացական ժողովոյ օրով , Կարեկարգութիւն՝ անունով Յանձնաժողովի մը տեղեկազարին համեմատ՝ դիւանատան պաշտօնէից ամսականներուն գումարը ամիսը ճիշտ 9500 զուրուշ էր . ըսել է տարին 114,000 զուրուշ : Այս տեղեկազարին համեմատ Տնտեսական խորհուրդն ալ յետագայ տարւոյն մէջ ըլլալիք եկամտից և ծախուց հաշուեկշիւոյն (պիւճէ) մէջ , դիւանատան պաշտօնէից տարին 120,000 զուրուշ գրած ըլլալով՝ ըստ այնմ տրոյց Յանձնաժողովին տեղեկազարը շինուած և ընդհանուր ժողովով վաւերացուած է : Արարեւ զարմանալի է այսօր նոյն գումարը ճիշտ 214,300 զուրուշի հասած ըլլալը : Այսպիսի դրալի տարբերութիւն մը ինչպէս կընայ տեղի ունենալ , մեզի համար տարօրինակ է այս . ()

«Մահանագրութիւնը կը լսէ թէ , «Տնտեսական խորհուրդը տարեկընէն երկու ամիս առաջ՝ յետագայ տարւոյ մէջ ըլլալիք հասոյթն ու ծախքը ելեմտից հողաբարձութեան ստուգելով հաշուեկշիւը պիտի պատրաստէ և Վրացացական ժողովոյն ներկայացնէ» : Այս ստուգութիւնն ըլլալով հաշուեկշիւը պատրաստուելէ և ընդհանուր ժողովով վաւերաց-

(4) Այս տարբերութիւնը՝ 100,800 զուրուշ է . որ նախորդ Վրացացական ժողովոյն օրովք որոշուած 114,000 զուրուշին վերայ յաւելցնելով՝ ճիշտ 214,300 զուրուշ կընէ . հետեւաբար կարծեմք թէ պայամաբ վերքը ըսուած է թէ 60,000 զուրուշ աւելցած է դիւանատան պաշտօնէից ամսականաց գումարը , փոխանակ 100,800 զուրուշ ըսելու :

ուելէ յետոյ այսպիսի դրալի փոփոխութիւն մի արգարե թէ՛ Մահանագրութեան տրամադրութեանցը և թէ՛ պիւճէի սկզբան դէմ է» :

Մ Ո Ւ Խ Թ Ա Ս Շ Ը

ԳԻՒՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԱՐԳԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
Ի սոցարանի Տեռեհեան , Իգլիբի 1864 :

Այս փոքրիկ գրքուկը , որ տամիկերէն պարզ լեզուա շարադրուած է , Հայկալ բնակող մեծարգոյ Գիւրգենեան Գիւրգենեան աղա Հայ վաճառակաւին Գիւրգենեանի շարժեալ յօդարմիտ մեք ցարկերէ այս բարեպաշտական գործոյն բարգմանութեանը , որպէսզի իրենց մայրենի լեզուին անտեղեակ են միայն տամիկերէն գիտցող բազմաթիւ Հայերը կարող ըլլան համարու տեղեկութիւն մի ստանալու . Հայաստանեայց ուղղափառ սուրբ Եկեղեցւոյն քրիստոնեական վարդապետութեանց վրայօր :

Յիշեալ գրքուկը՝ Վ. Պոլսոյ կրօնական ժողովոյն հրամանագր է . Սեբեպի մեք հաստատեալ Քանգարանի ընկերութեան օգնութեամբք ՚ի յոյս ընծայուեցաւ , և կը վաճառի 5 դուրուշի կատը :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ , 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կը հաստատեն թէ Նարձրագոյն Պուսը օրինաց առաջարկութեան մը վրայ իր կաշխատի . որուն զօրութեամբ թուրք քաղաքներէ մէջ անչարտ ստացուածք գնոյ առնելու իրաւունքը պիտի շնորհուի ամեն օտարակիցացի առհասարակ : Տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ պայմաններով այս իրաւունքը պիտի տրուի , սակայն տարակոյս չկայ թէ անոնց դիւանուրը պիտի ըլլայ օսմանեան իրաւատութեան ընդունելութիւնը , ինչպէս նաև հնազանդութիւնը նոր օրինաց , որ անշուշտ այս գործոյն համար յատկապէս պիտի հաստատուի :

— Յայտնի է որ կայսերական սուրհանդակաց (բոսթ) տեսուչ մեծաշուք Միհեալ Էֆենտիսին , միանգամայն վերակացու էր Վիվայիտի օսման նաւուց երթեկութեանցը , սակայն այս և սունը անցեալ շաբթու Միհեալ Էֆենտիսին ձեռքէն անուկելով ծովապետութեան պաշտօնատանը յանձնուեցաւ :

— Ամսոյ Տիւն երկուշաբթի գիշեր ահագին հրկիշ զուրուշ մի պատահեցաւ ՚ի Վալարթիա սուրբ Պէնտիկոստի վանքին մօտ , ուր որք և աղքատ աղջիկներ կը բնակին և կը կրթութիւն վերատեսչութեամբ Վրոք Պրոքմութեան կոչուած կուսանաց : Կրակը կէս գիշերը ժամ մի անցած երեւան ելաւ , և անվախ քաղաքի սոսկալի կերպիւ տարածուեցաւ . ուստի անհնար եղաւ անոր առաջը արնուլ և զսպել , թէպէտև բազմութիւ օգնութիւններ ամեն կողմէն շուտով հասան և տէրութեան գլխաւոր պաշտօնատարները իրենց ներկայութեամբը կը բաշտակէին ըլլահողովոյն ներքև կարեւորութեամբը կը բաշտակէին ըլլալու նիւթեր պարուհակող շտեմբան մը կը բակաւնելով , վանքին մէկ բարձր պատը յանկարծ քնշալու և իւր փլատակաց մէջ 80 հոգիի չափ թաղեց բայ ՚ի վերաւորեալներէն , որոնք հրդեհ մարելու եկած էին : Վերջապէս կրակը եօթը ժամ տեղ և այս միջոցին 80 չափ առնե և խանութ մնալի դարչոց , ու շատ դերգաստաններ սև սոյր և վերջին խեղճութեան մէջ ձգեց :

Մայրաքաղաքին երեկին անձինքը ստորագրութի մի բանալով հող կը լուսանին ուրմութիւն ժողովել ՚ի նպատակը հրկիշեալ աղքատաց և կը ընենք թէ իւրաքանչիւրք , ըսա իւր կարեաց , յօժարմիտ կը փութայ մասնակից ըլլալ այսպիսի մարդասիրական բարեգործութեան մի :

— Ժողովուրդը տը Վրոքմութեան ընդերը կը սէ թէ օսմանեան կայսերական կատարութիւնը մօտերս հրամանագրէր մը շնորհեց ընկերութեան մի , որ երկարուր մի պիտի չինէ Իսկիւտարէն մինչև Նիկիովիտա . և անկէց մինչև ՚ի Սեբաստիա :

— Օգոստոսի վաղուկ Սուլթանը հաճեցաւ պատուել զվեմամասլ Մարթեան Պօղոս-Պէլքը թիւ խոտոյ աղանակուր տուի մի շնորհելով անոր :

— Ամսոյ 19ին ուրբաթ օրը ազգային երեսփոխանական ընդհանուր ժողովը՝ Վալարթիա սուրբ

Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի դաւանուի հե-
տեալ կարեւոր խնդիրները քննելու և որոշելու
համար :

Տարբերութիւնները որ նոյն օրը երեսփոխանաց մե-
ծադոյն մասը ներկայ դասուէր, որպէսզի օրինա-
ւոր նիստ մի ըլլալով յիշեալ խնդրոց որոշումը՝
ատանց ժամանակ անցնելու, ի դո՞րձ գրուէր :

Մասերս ազգային կրօնական ժողովոյն մէջ
խնդիր մի յուզուեցաւ . այսինքն Հայոց եկեղեցեաց
մէջ սովորութիւն կրօն կամ ներքին է արդեօք Լա-
տինական եկեղեցւոյն սովորութեանց համեմատ ,
մարդու հասակու և անկէ աւելի բարձրութեամբ
սրբոց արձաններ դնել սեղանոյն վերայ : Այս խն-
դիրը՝ շատ հակառակութիւններէ ետև . կրօնական
պատկառելի ժողովը չլինալով լուծել, կըլլեմք թէ
որոշելու է իջընթաց սրբազան սինօզին և վեհա-
փայլ աէր Մատթէոս կաթողիկոսին գրել :

Կիլիկիա պատուական հանգիստին Փետրուարի
13 թուոյն մէջ հեռեկեալ ազգային յօգուածը կը-
կարգամք . որ խիստ ցաւալի է ամեն ճշմարիտ ազ-
գասիրաց համար :

Վանի մը շարքով ի վեր չկրցանք ազգային
ներքին լուրերը հաղորդել մեր ընթերցողաց . ու
ըովհետև Վաղարշապատի ժողովոյ խորհրդարանը
դոյ է , և յժողովականք մեծազոյն մաս չունենալով՝
չեն կրնար օրինաւոր ատեսն կազմել ու կարեւոր
խնդիրներն յուզելով լուծել :

Վաղարշապատի ժողովին այս վիճակին վրայ ուրիշ
ներուն պէս ողբեր յօրինել քնասակար կըհամա-
րիմք , որովհետև չեմք ուզեր վճատեցնել ցաւած
Հասարակութիւնը , մանաւանդ մեր դատարանի
ազգայինքն՝ որոնց մեծազոյն մասը իր բոլոր յայտը
Պատրիարքարանի վրայ ամփոփած , դէտ աին կսպա-
սէ անոր ձեռնադրութեանն ու կարեկցութեանը ի
բարեօրո՞ւմ իր վատթար վիճակին : Երեւակայէ ան-
գամ լծել ինչ կըլլան անոնք՝ եթէ դուժենք ի-
րենց յուսոյն յենարանին խորակած ըլլալը . . . :

Չենք ուզեր ողբեր յօրինել, բայց բոլորովին ալ
լուծել վատութիւն կհամարիմք :

Պէտք է խոստովանիլ որ Վաղարշապատի ժողովին
այս վիճակը կարի քնասակար է Ազգին , ժողով մը՝
որուն յանձնուած է հաճկաստանի բոլոր Հայոց կա-
ռավարութեան ղեկը , և շարքով միայն մէկ օր մը
նիստ ընելու տրամադրութիւն ունի . ինչ գործ և
ինչ բարիք գործած կըլլայ Ազգին՝ եթէ շարքով
կան նիստերն ալ չկրնար շարունակ ընել , և այս
պէս շարքովներով դոյ մնայ իր խորհրդարանը :

Յուալի վիճակ . . . :

Այս վիճակին վրայ պարտ կհամարիմք հրաւիրել
այն մեծապատիւ ազգայնոց ուշադրութիւնը՝, զորոնք
ընդհանուր Ազգին իր քուէնի իր կողմանէ Երեսփո-
խան կարգած է : Երեսփոխանք ուրեմն պատասխա-
նատու են Ազգին համար առաջի Աստուծոյ և մարդ-
կան : Երեսփոխանք , որ մօտ օրերս նիստ պիտի ը-
նեն քաշի մը կանոնադրութեանց վտերացման հա-
մար , պէտք է որ խորհին Պատրիարքարանի այս
վիճակին վրայ : Այս պէտք է խորհիլ Վաղարշապատի
ժողովներուն այս անցաջողութեանը վրայ , և հան-
դարտութեամբ հետազօտել անոր բուն պատճառնե-
րը . ահաւասիկ փորձով հասկցուեցաւ թէ , Վաղա-
րշապատի ժողովի մը շարունակ գործելը դժուարին է՝
անոր անդամները ինչ դադարի աէր անձինք ալ
որ ըլլան : Կերտի մեկ ըսել, նախորդ քաղաքական
ժողովը լուծուեցաւ՝ պատճառելով թէ տարամիտ
անդամներէ կըազդանայ անիկա և հետեւեալ չկրնար
յաջող ու շարունակ ընթացք մ'ունենալ . անորյա-
ջօրը կարողուեցաւ այնպիսի ժողով մը՝ որուն՝ «ան-
դամները համամիտ ըլլալով, կրնան շարունակել ու
բարեւոք գործել» ըսուեցաւ : Բայց ահա՛ յայտ յան-
դիման կերեւայ համամիտ ժողովին վախճանը :

Ուրեմն ինչ պէտք է ընէ Երեսփոխանութիւնը
— այս պարագաները լաւ մը քննելով՝ ուրիշ յաջ-
ղելի վիճակ մը որոշէ : Այս է անոր ընելիքը :
Ժողով մը՝ որուն անդամները անձնական գործեր
քննեն , և լուի ազգասիրութենէ մը շարքեալ պիտի

դան ժողովին Խորհրդարանը , և այսպէս երբեմն
մէկը , երբեմն երկուքն ու երեքը և շատ աւելին ,
շարքովան նիստին ներկայ չեն գտնուիր , այ՛
այսպիսի վախճան մը կունենայ : Ասոր դարմանին
վրայ ծամ յառաջ մտածել և ի գործ դնել Երեսփո-
խանաց անկ է : Անոնք եթէ սիրով և միակամութե-
ր Ազգին օգուտը մտածեն , կրնան լաւ և անդորր վի-
ճակի մը մէջ դնել զանի (Ազգը) , ազատիլ իրենց
ծանր պատասխանատուութենէն և ընդհանուր Ազգին
համարումն ու օրհնութիւնը վայելել :

Զմիւռնիա , 20 Փետրուար :

Բարեկենդանը այս տարի ի պատճառս անձրեարեր
տխուր օգիտուն թէպէտև շատ զուարթ չեղաւ , այսու
ամենայնու քանի մ' շքեղ պարահանդէսներ տրուեցան .
որ քաղաքի գլխաւոր գերատեսնները մեծապէս
զուարճացան : Այս կարեւոր հանդէսներուն մէջ մեր
ազգային երիտասարդաց՝ բաժանարարութեամբ ատուծ
սրբահանդէսը նշանակութեան արժանի կըհամարուի .
որ անիւր անցնաւ Տրանկոյ Բողոք մեր սուրբ Սոս-
վաճառս կեղեցեցոյն Տրեմպանիկին մեծ տանը մէջ :

Հայկազուն երիտասարդները հոգ տարելին ամեն
բան վայելուչ կերպիւ կարգադրելու ըստ երուցական
սովորութեանց . ուստի իզմիլի Հոյ կռեկի ընտանեաց
մեծազոյն մասը , որոնք իստատարապէս հաջուած և
աղանձոններով զարդարեալ ներկայ դասուեցան այս
հանգիստին մէջ , շատ գոհ եղան թէ տեսուչներուն քա-
ղաքավարական ընդունելութիւնն ի թէ՛ առատ անու-
չելիներէն ու զանազան ուրիշ մեծարանքներէն :

Կանոնաւոր ընդհանուր կատարողիչ վոճակոյն Սա-
չիտ փաշան , ինչպէս նաև ոստիկանութեան տեսուչ
Կասին ազան հաճեցան իրենց ներկայութեամբ պատ-
ուիչ այս հանդէսը . որ քանի մի Յոյն ու Երասղոյի
երեկի ընտանիք ևս կըգտնուէին :

Առաջս մին կերպարթի օրը Մանուկապատիւսայ
Պայրամը սովորական հանդիպիւ կատարեցաւ և բազ-
մամիւր խնդրանքներ արձակուեցան ի պատիւ տօնա-
խմբութեան :

Այլ քան զիջակ հասած նամակները կըծանու-
ցանն թէ եղիպտական կառավարութեան արտարին
գործոց պտշտուեայ Երկրի փաշան վախճանէր է :

Վնտանսայ աէր ժմբուեսցի Հոյ վաճառական մի
Ուրլայէ գարու ժամանակը դեռոյն յորդահոս ջրոյ
բուն ընթացքին քշուելով խողուեցաւ : Այս բժշկազո
անձին մարմնը երկու օրէ ետև իզմիլի բերուելով ալ-
գային դերմագանատուրը թաղուեցաւ :

Կանոնաւոր ընդհանուր կատարողիչ վոճակոյն Սա-
չիտ փաշան , քաղաքի ազգային ցաւալի երկզատա-
կութիւնը տեսնելով, որուն զվառար պատճառը՝ եղիպր
ժամանակէ ՚ի վեր օրհնաւոր ընդհանուր ժողով մի չըլ-
լաւն է , անցեալ շարքու հաճեցաւ մարդասիրարար ՚ի
ներկայութիւն իր հրաւիրել զմեծազոյն տեսար Կոս-
տանդեան Գրիգոր ազան , Առաքալընեան Մ. Կաղուպ
ազան , Սըլաւաղեան Թագար ազան և Կարապետան
Արքայաճամ ազան . զորս հայրարար յորդորելէ ետև ,
հրաման ըրաւ որ փութան Հայոց հասարակութեան
ընդհանուր և քաղաքական ժողովները կազմելու , ըստ
ազգային Մահմանադրութեան : Տարակոյ չուէիմք թէ
Կորին վաճառութեան այս մարգարտական հրամանը չու-
տով ՚ի գործ պլտի դրուի ՚ի բարեկարգութեան ազգային
վարչութեան :

ԸՆԹԵՍՏՐՈՒՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

Անդղիայէն Փետրուարի 16-23 ամսամուտով հե-
ռագրական դիւր հասած լուրերը քիչ մը յաջողակ
էին բաճարակաց համար . ուստի այս շաբթու 60)
հակի չափ վաճառեցաւ 660էն մինչև 520 դուրուշի
կենդինարը ըստ սեսակին : Փաղաճուաղ կուզուի
Անդղիոյ մէջ . բայց ազէկ տեսալը հազարադիւտ է՝
վասնզի այս տարի փաղաճուտին հունձին մեծազոյն
մասը քնասուեցաւ անձրեաներէն : Այս շաբթու 54
կողով ափիոն վաճառեցաւ 123ուկէսէն մինչև 122
ուկէս դուրուշի չեքին :

—Պարոնայք ժիբո և բօբայնի գաղղիացի ծաղկա-
մշակները մօտեքս Գաղղիայէն գալով՝ ճետերին բե-
րած են ամեն տեսակ ընտիր ծաղիկներու սուկեր
և պողպէր ծառեր . որս ջափատր գինեով կը-
վաճառեն : Ասոց շտեմարանոց կըցտուրի ֆրան-
կաց բողը , սեղողիական քաղցիոն եղած ֆրեքիսա-
նէին մեշ , քիւ 14 :

Ձ Ա Ր Մ Ա Ն Ա Լ Ի Դ Ե Ղ Մ Ի

Սպիտակ թուփայի Հրօտէյ :

Կրսեն թէ մարդկային մտաց ամեն արտադրութիւնները
ժամանակ մը տեսելէ ետև , նոր գիւտեր անոնց տեղը կըբը-
նեն : Բայց այս խօսքը այս դեղին չէքարերիբ . վասնզի օր-
ուան մը համար չէ , այլ մշտատու է անոր ներգործութիւնը .
ըստ որոս մ' արեան մէջ եղած հիւսանդութեանց արմատները
կը ընէ և բժշկութեան արձեանս ալ անկէջ աւելի բարձր
չկրնար ձէնք բերել : Այս սպիտակին մտնի և մարմնոյն
մտնութեան մէկն անցնելով, ինչպէս որ ջուրը ծակալից
բանէ մը կանցնի, կերթայ կըզտնէ խոյլ պարանոցի , օձիկ ,
ոււուցք և քաղցիկը ըստած աստերուն արմատը , նմանապէս
գէշ վերայ և պարկենբու մազորից որ արեան շօթարբու-
թիւնը կարեն , և անոնց ապակնութիւնը անհետ կընեն :

Յու սրունկ :

Հրօտէյի սպիտակին ամեն դեպքերու մէջ կըբժշկէ
սրունկը (պաշտը) ցաւերը թէ և քան տարուան ըլլայ : Որ-
չափ կարծր գունաթանի և ուռեցած ըլլայ մարմնը , այս աւտը
չկրնար դիմաւալ , եթէ յիշեալ սպիտակին օրը երկու անգամ՝
սուստապէս դուրս ցաւած տեղը և ազէկ մը շօթուի : Յետոյ՝
նոյն սպիտակին լաճի մը վրայ շտիկել քսելով ցաւած տեղը
ծածկելու է : Այս կերպիւ եթէ շարունակ հոգ տարուի ,
փատառող հիւթերը դուրս կըլին . մըբերը քիչ ժամանակ-
ուան մէջ յարմարոյ անտի կըբժշկուին և սրունկը միւս մա-
սերը իրենց բնական երևոյթը դարձեալ կըտանան :

Հին փէրց , խոյ և քաղցիկ :

Խոյլ պարանոցի , և ուրիշ խոցերը , որչափ և հնացեալ
ըլլան , շուտով կըբժշկուին Հրօտէյի սպիտակին և դեղա-
հատերը գործածելով : Այս դեղին ներգործութիւնը պա-
լայաց և շարաւակը քաղցիկաց վրայ գրեթէ հրաշալի է .
բանի առջի բերանը անոնց վրային կըհանէ զթոյնը որ ղնոցը
կըբանէրն միշտ . և հետեւաբար կըբժշկէ զանոնք :

Կծկուամ ջղաց և կարծրութիւն ՚ի յօգաւու

րութիւնս (օյնաք եէրի) : Այս ախտերն ևս շուտով կըբժշկուին Հրօտէյի սպի-
տակով . որ իւր ներգործութեամբ երեկել հանդիսացաւ
նաև անդամաւորութեան շատ դեպքերու մէջ :

Տեսաւտի սու թիւն :

Այս սպիտակին ախտաւորութեան (մայաւը) ամենէն
վատեւաւոր դեպքերը կըբժշկէ , եթէ գործածեն զայն ինչ-
պէս որ պատուիրեալ է ծանուցադրոյն մէջ :

Մորթային հիւսանդութիւնը :

Խոցաւարանները կատարածք , շար արտաքայ յարձակումները
և մարդոյ մօրթոյն ամեն գրգռութիւնները աներ ոյթ կըբն-
քանի մը անգամ այս սպիտակին քսելով : Դուրս տար սուրբոց
բար արտաշնութեան պահութեանն կըպատճառուի , և ըստորում
այս սպիտակին տես մտնելով կըբնուայ անկիջապէս մարմնոյն ծակ-
սիկ և կըջրուէ գործարմոյն , աւ կերպիւ հիւսանդութիւնը ան-
հետ կըլլայ : Այս տիկիները , որոց կընուի և բաղաւթու տեղէ
զայնու են մարմնային հիւսանդութիւնները , կրնան սու միզմուտ-
նիչ գործարար եղեք գործածելով , շուտով անհետ ընել նայն ալ-
զկուցութիւնները և դարձեալ ձեւա բերել մարմնոյն բնական դոյնը
և կարգութիւնը :

Այս սպիտակին յատկապէս օգտակար է հետեւեալ աստից .
Ուուուցք , Վաղ գիւրեղ (չիրիբելնէ) , Կտրուածք և Գեղըմե
կամ կծկուամ միանանց կամ ջուր (սինիլ չեքիլմիսի) : Այլտ
տող (նարը) : Իջօթեղեղեղ մորթոյն : Յօդացաւութիւն
Խաղաւարտ (չղան) : Չրգողութիւն (սըպա) : Ներքերան
և քաղցրութիւն (Ֆիսթիւլ) : Ռոմացաւութիւն (կրիսիս) :
Մերմեակութիւն (պէլ սօլուբուրու) : Բուս : լեւպի
հիւսանդութիւնը : Խոյլ պարանոցի : Յու պարանոցի : Ար-
թոյիտեան աստք : Դող ցաւալին (թիբ տուլբեօ) :

Այս սպիտակին , որ կը ըլլուի զանոնք զանօղին անձ-
ական վերակացութեամբ , անոր ընդհանուր գործարմաց
մէջ կըբնաւորին ՚ի նման Սթիլիս կոչուած թաղ թիւ 244 .
և ՚ի նոր Եորթ Մոյիսէս 1էն թաղ թիւ 80 , իսկ ուրիշ եր-
բնեք , իւր գործակարգը քով կըքսուուն . որոց անունները .
հետեւեալներն են . Իզմիլի Իւար Գրեք , Կատանդուպոլիս Ս .
Թաթա և Գ . Տէլատուտա , Ազգասարգիս Գ . Բեկրիս -
Վամիլի Կարթաթ , Վիտ կըղին Տ՛ Սթիլիկոյի , Մոյլմա՛ Կ .
Միլի , Պէրթէս կըղա Վըլայ :

Յիշեալ սպիտակին տուփերը զանազան մեծութեամբ են
և կըվաճառուին 9, 22 , 33 , 38 , 176 և 284 դուրուշի իւրբան-
չելով , և ամեն մեկուն մէջ հայերէն լեզուաւ ծանուցադր-
մը կայ , որ այս սպիտակին գործածութեան վրայօք մարա-
ման տեղեկութիւն կուտայ :

Խմբադիր—տէր լրագրոյս ,
Գ . Միս Գ . Պ . Ա . Լ . Ե . Դ . Ե . Ն .